

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Speculum Monasticum

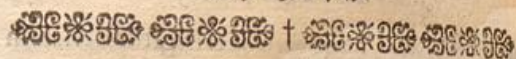
In Quo Totius Religiosæ disciplinæ Casus, Regulæ & difficultates clarè videntur, breviter explicantur & resolvuntur Canone, rationibus & Patrum auctoritatibus

Philippus <a Domina Nostra Septem Dolorum>

Augustæ Vindellicorum, 1688

Cap. XLV. De Inquisitione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40761

CAPUT XLV.

De Inquisitione.

S U M M A R I U M.

- I. *Quid sit Inquisitio, & quotuplex.*
- II. *Inquisitione generali quando utendum.*
- III. *Ad quos pertineat inquirere.*
- IV. *An in Inquisitione generali possit de aliquo particulari inquire.*
- V. *An infamatus de uno possit inquire de alio, de quo non est infamatus.*
- VI. *An possit inquire de crimine, de quo dubium est, an fuerit perpetratum.*
- VII. *An debeant Praelati statim, facta visitatione, vel inquisitione, mutare fratres de familia.*
- VIII. *Quanto tempore crimina prescribi possunt.*
- IX. *Quandonam debeat procedere Praelatus per specialem inquisitionem.*
- X. *Quan-*

Quandonam sufficiunt indicia ad Inquisitionem.

- I. Praxis inquisitionis specialis.
- II. An reus teneatur confiteri delictum juridicè interrogatus.
- III. Quid facere tenetur iudex.

Inquisitionis est investigatio criminum facta à iudice per informationem subditorum deponentium crimina, de quibus notitiam habent, *Borrom. tom. 5. cap. 3. sect. 1. num. 2.* Diciturq; *Juridica & Canonica*, si fiat secundum *Jura & Canones*; estq; triplex secundum *Panormitan. in q. qualiter & quando, 2. de accusat.* scilicet generalis simpliciter, id est, quantum ad personas, delicta, ut cum Prælatus inquit, an sint homines facinorosi, de qua in *l. congruit, ff. de off. Præf.* Secunda specialis simpliciter est, quantum ad personas & delicta, ut cum de certo, & limitato crimine contra certam & limitatam personam Prælatus inquit, de qua in *l. ea qui, C. de accusat.* Tertia est Generalis simul, & specialis secundum quid, sive sit generalis quoad personas, & quoad delicta specialis, v. g. cum Prælatus inquit contra eos, qui tale crimen commiserunt, & de hac in *l. mandatis, de*

condit. ob turp. caus. sive è contrariò sit generalis quoad delicta, & specialis quoad personas, ut cum Prælatus inquirat contra specialem personam, an aliqua crimina perpetravit, ita *Rodriguez tom. 2. q. 5. art. 1.*

II. Generali inquisitione utuntur Prælati regulares in visitationibus Provinciarum & Monasteriorum: finis enim visitationum est, inquirere in genere de vitiis & virtutibus subditorum; unde ad hanc inquisitionem generalem non est necessarium, ut præcedat aliqua infamia, vel clamorosa insinuatio de aliquo crimine; vel denunciatio, aut accusatio aliqua; quia in hac procedunt Prælati ex officio propter bonum commune Religionis, nec sic procedendo alicui fertur injuria, *Aldrete de relig. discipl. lic. 1. cap. 1. num. 3.* Nam hæc generalis inquisitio non est perfectum judicium, sed præparatio ad inquisitionem specialem, quæ est perfectum judicium, *Aldrete supr. num. 4. Thomas à Jesu, tract. de Visitat. regular. cap. 4.*

Deinde in hac inquisitione generali non debent Prælati inquirere de peccatis occultis, neque sunt patefacienda à subditis, nisi de illis præcedat aliqua infamia, aut suspicio probabilis, quia, si talis infamia, aut suspicio non est, Prælatus non potest interrogare juridicè, cum non habeat plenam, aut saltem semiplenam probationem, ac per consequens, nec ipse interrogare, nec subdi-

generalis peccatorem manifestare, etiam si
 onas, ut iuramento interrogetur, nisi velit illud, ut
 m perso- rari Pralato, indicare, quia ut sic potest id fa-
 ta Rodri- re; semper tamen præmittenda correctio fra-
 Pralati- rna, si sit spes emendationis, quia illa est de iure
 n & Me- rino. *Matthæi 18. Rodericus tom. 2. qu. 8. art.*
 st, inqui- *Reyris tom. 1. de subdito, quest. 1. de obedi-
 cap. 16. post 3. conclus.*

III. Potest quilibet Prælatus inquirere con-
 ditorum; subditos, imò ad hoc tenetur, nè subditorum
 m non est signis de manibus ejus exquiratur in die iudicii,
 nia, vel aut dicitur in *cap. irrefragabili de off. ord.* Sed
 es; vel de- men caveat & advertat, quod non debet com-
 n hac pro- mittere aliis non bene instructis & doctis fratri-
 tum com- bus inquisitionem alicujus delicti, quæ debeat fi-
 alicui in- inquisitio per testes seculares; cum in causis Clerico-
 lic. 1. cap. rum & Religiosorum criminalibus, à testimonio
 io non est denunciatione laici repellantur, juxta sacros
 d inquisi- rationes *cap. de cætero, de testibus.* Sicque con-
 ditionum- quæ religiofos cautè sunt inquirentes & iudices
 et. de P. constituendi, cum non minima difficultas con-
 i non de- cre videatur in examine culpæ ad capiendum,
 tis, neque citandum Clericum, vel Religiosum; Unde
 is præce- es causæ, præcipuè ex incontinentiâ proce-
 ilis, quia- tes, sub debito sigillo secreti agi debent;
 Prælatus non bonæ famæ viri Ecclesiastici, & Religiosi,
 abeat pie- potius humana fragilitate quàm malitia in-
 onem, ac- continentiam labuntur, mallent graviori pœ-
 nec subdi- ac censurâ corripi, quàm publicè levissimâ
 tus pœnâ

pœnâ plecti, vel protinus absolvi, & ratio deducitur ex eo, quod laici, qui sunt vitiis dediti, suorum criminum pares habere latantur, & occasionem læto animo suscipiunt, in eisdem criminibus indurata conscientia permanentes, quod si peccata regularium sunt publica, publicè sunt puniendi, ut, quos pravo exemplo ad peccatum provocarunt, sua emendatione ad penitentiam revocent: quamvis Prælati possint penitentiam publicè faciendam in secretam commutare, si ita judicaverint expedire, juxta decisionem *Concil. Trident. sess. 24 cap. 8.*

IV. Prælati in inquisitione generali non potest de aliquo fratre particulari interrogare; solum enim ipsis licet inquirere, quis tale peccatum commiserit, nisi persona sit notata infamia, & sit præsumptio, quod tale peccatum perpetraverit; neque quis obligatur delictum à se etiam publicè commissum detegere; non enim tenetur se prodere, nisi sit legitime interrogatus, *Bordon. tom. 5. cap. 3. sect. 1. n. 10 Rodericus tom. 2. quest. 5. art. 4.*

V. Infamatus de uno delicto, de hoc tantum, & non de alio, de quo non est infamatus, potest à Prælati inquireri, nisi crimina sint ad eò connexa, ut de uno non possit cognosci, quin etiam cognoscatur de alio, etiamsi de isto alio non præcedat infamia; neq; potest inquirere Prælati de complicib⁹, nisi contra eos præcedat infamia, aut crimen

non sit maxime nocivum communitati, aut
publicæ, *Rodericus sup. art. 7.*

VI. Prælati non debent procedere per viam
inquisitionis, & punitionis, seu pro crimine, de
quo dubitatur, an fuerit ab aliquo fratre commis-
sum; imò debent bonam concipere opinionem
de omnibus nihil omninò in publico de ipsis dif-
ferentes, habentes se circa ipsos simplices ut co-
mites, & prudentes sicut serpentes; utentes
medicis, & justis simulationibus, omnia remedia
apponentes, quibus peccata ab ipsis com-
mittenda possint impediri, sunt enim iudices, &
Prælati super speculam constituti, ut sic provide-
ant; neque per viam inquisitionis possunt in ali-
quorum famam, & bonum odorem deturpa-
re, quousque de delicto constet, & ipsi sint infa-
mii notati.

VII. Imprudenter agunt Prælati, qui post in-
quisitionem, vel Visitationem statim ad alias do-
mos fratres de aliquo delicto, vel mala conver-
sione indicatos transmittunt, licet de illis non
infamia resperfa; ex illa enim subita & non
opportuna mutatione, maxima infamia circa
monasteria, & Monasteria sæpius insurgit, & ea, quæ
populo leviter suspicabantur, pro veris à popu-
lo maligno, & malè contra fratres suspicari præ-
sumuntur: Habeant ergo Prælati semper præ o-
culis Deum, qui odit Prælatos præcipitatos, &
ira & iracundia anhelantes, & fratres secretò
indi-

indicatos statim non transmittant; neque sine peccato hæc possunt ab ipsis fieri.

Imprudenter etiam maximè agunt, qui inquisitionem facientes statim humeris subditorum imponunt præcepta; ipsis in virtute Spiritus sancti præcipientes, ne domos aliquas ingrediantur, ad quas publicè confluere solent; in his enim repentinis obedientiis & excommunicationibus latae sententiæ appositis suspicio populi malevoli confirmatur: mulieres nobiles & devotæ in suæ devotionis mercedem infamia quadam à Prælati hujusmodi notantur, & exurgunt quasi à somno clamorose insinuationes, quibus, quod jam quasi sepultum erat, resurgit quasi à mortuis, & malevoli populi acuunt suas linguas sicut serpentes, & sepulchrum patens est guttur illorum, linguis suis contra religiosos sanctæ & honestæ vitæ agentes. Non tamen perperam agent Prælati, qui post aliquod temporis spatium fratres indicatos ad alias domos transmittent, famam subditorum præ oculis semper habentes. *Hæc Rodericus sup. citatus art. 9.*

VIII. Cum delicta attento Jure Canonico minimè præscribantur, ut probat *Gloss. in cap. admonere 339. Verbo pœnitentia, & Decius in l. licet causam, de præscript. art. 4. column. 4. dist. 1. in cap. Venerabilis de except.* dico, quod si quis religiosus fuerit de aliquo crimine convictus commisso à quindecim annis, & non fuerit punitus, potest à Prælato propter tale delictum puniri.

Verum

que sine
 , qui in
 subdito
 te Spiritu
 quas in
 ; in his
 municati
 cio populi
 s & devo
 a quadam
 gunt quasi
 bus, quod
 à mortuis,
 sicut ser
 r illorum,
 & honeste
 gent Pra
 im fratres
 t, famam
 es. *Heo*
 Canonico
 in cap. ad
 in l. licet
 di l. in
 quis reli
 ctus com
 punitus,
 n puniri.
 Verum

rum tamen est, quod accusatio criminalis de
 Civili praescribitur per spatium viginti an
 num, & post hoc tempus agere volens exclu
 ditur. *l. querela, C. de falsis, Actio verò injuriarum*
 in re communi praescribitur post annum, sicut
 in re propria ad accusandum vel denunciandum,
 non verò sic posset quis excludi ab accusatione,
 vel denunciatione, hæc regula non habet locum,
 quando procedit Prælatus ad correctionem, quia
 in tali casu, elapso hoc termino, potest corrigere de
 liquentem, & est opinio *Innocent. I. in cap. ad*
verum, de appellat. & Concil. Trident. sess. 44. de
reformac. cap. 10. in quo commendatur ordina
 tio correctio subditorum, & additur, quod
 in his, ubi de visitatione, aut morum
 correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio,
 appellatio, seu querela ad sedem Apostoli
 cam interposita, executionem eorum, quæ ab
 superioribus mandata, decreta, aut judicata fuerint, quo
 modo impediat aut suspendat. Reipublicæ
 seu communitatis interest, ne delicta remane
 ant impunita, ita *Baldus in l. 1. Cod. si à non*
impet. judic.

XX. Procedit Prælatus per Inquisitionem
 ordinalem, & debet primò, quando ex visita
 tione seu inquisitione generali constat illi, ali
 quod crimen fuisse ab aliquo fratre commissum;
 hoc enim specialis fit inquisitio, & prævio ju
 ramento testes sunt interrogandi, cum enim de
 crimine sit notorium, non potest prætermittere
 contra

contra delinquentem sic infamatum procedere, *Aldrete lib. 1. de relig. discipl. cap. 7. num. 6.* Etiam si injustè tale delictum sit Pralato manifestatum; nam eo ipso, quod peccatum est in iudicis notitia, sive benè, sive malè, eo ipso tenetur contra illud procedere, *Lessius 2. de justit. cap. 29. dub. 15. num. 125. & Thomas à Jesu de Visitat. regular. tract. 2. cap. 4. n. 7.* Non potest tamen Pralatus sic procedere ex sola notitia per epistolas, seu libellos sine authore, etiam si in illis testes notificentur, quia hujusmodi littere nullam inducunt infamiam, *cap. Inquisitionis, extra de accusat. Lessius sup. num. 136. Thomas à Jesu, sup. cap. 3. n. 9.*

Potest II. per inquisitionem specialem procedere, quando delictum est notorium, etiam si malefactor sit occultus, & hoc propter bonum publicum. Nota tamen, quod non debet fieri inquisitio de persona aliqua singulari, sed solum in communi, *Thomas à Jesu de Visit. reg. tom. 2. cap. 5. à num. 6.* Neque potest juridicè (loquendo regulariter,) procedere contra aliquem per specialem inquisitionem, nisi præcesserit infamia, seu clamorosa insinuatio, vel indicia manifesta, aut semiplena probatio, quia sine aliquo istorum delicta reputantur occulta iudicio humano, *Sanctus Thom. 2. 2. quest. 6. art. 2. & 3. Thomas à Jesu de Visit. regular. tom. 2. cap. 2. & 3. cap. qualiter & quando, & cap. Inquisitionis, de accusat.*

Est autem infamia, ut diximus, rumor ortus, non à malevolis, sed à probis, & honestis viris, sparsus inter multos. Clamorosa insinuatio est, si idem, quod infamia, vel vox totius populi, publicus rumor sparsus inter multos: Indicia sunt quaedam circumstantiæ, ex quibus potest aliquo modo colligi, quisnam sit author criminis. Semiprobatio est unius testis oculati, & jurati, & omni exceptione majoris testimonium, *Thomas à Jesu sup.* Si ergo aliquod horum non prodit, non potest Prælatus procedere per specialem inquisitionem.

X. Indicia, ut sufficiant, non debent esse levia, sed gravia, quia levia non æquivalent infamiae: imò ut indicia gravia sufficiant, debent esse publica multis, & in delicto publico, *Suarez tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 12. num. 12.* Tenent tamen aliqui, quod, etiamsi delictum non esset publicum, si esset contra commune bonum, vel ex eo immineret damnum tertiæ personæ, posset ju-
 ex ex solis prædictis indicis procedere ad in-
 quitionem authoris criminis, *Thomas à Jesu de*
visit. regular. cap. 7. n. 2.

Ut semiprobatio sufficiat, requiritur, ut cri-
 men sit notorium, & malefactor occultus, aliter
 non æqualebit infamiae, & ita insufficiens ad
 procedendum, *Lessius lib. 2. de justit. cap. 29.*
lib. 16. n. 146. Nisi immineret grave damnum
 tertiæ personæ, vel esset contra bonum com-
 mune
Thomas à Jesu, tract. 2. de Visit. regul. cap. 9. n. 6.
 Pars I I. v XI. Pra-

XI. Praxis verò inquisitionis specialis est talis: scilicet constituendus secretarius à Prælato, qui omnes actus fideliter scribat, illisq; cum Prælato subscribat. Interrogandi testes clarè, & distinctè sub juramento, (jure communi loquendo.) Juxtà *cap. cum dilecti, de accusat.* & interrogari debent de nomine, cognomine & ætate, *cap. olim de accusat. Thomas à Jesu, 17 a. l. 3. cap. 7.*

Testes autem sic interrogati tenentur sub mortali veritatem fateri, quia astringuntur juxto Prælati præcepto, *Lessius de justit. cap. 39. n. 43.* quia non tenentur testificari, quando non interrogantur legitimè, & juridicè, *Lessius sup. cap. 31. dub. 6. num. 47.* Sed nec tunc debent mentiri, cum mendacium numquam sit licitum, sed possunt dicere se nescire, aut non vidisse, mente intelligendo ad manifestandum in judicio, *Navarro in Manual. cap. 18. num. 61.* Ea vero, quæ per sacramentalem confessionem noverunt, nullatenus debent, aut possunt revelare, quia obligatio sigilli sacramentalis multo major est, quam cujuscunq; præcepti. Idem dico de notitia, quam quis habuit de delicto sub sigillo secreti, consilii, vel auxilii petendi gratia; hæc enim obligatio etiam est major quam obediendi Prælato: secus esset, si delictum cederet in damnum corporale, vel spirituale communitatis, vel grave damnum alicujus personæ particularis.

Testes

Testes non sunt cogendi à iudice ullo modo, ut dicant quod nesciunt, sed liberrimè sinendi sunt dicere veritatem, & si fuerint ignorantes, debent moneri à Pralato, quomodo testificari debeant, vel dandum est illis tempus ad consilium petendum à doctis, *Thomas à Jesu tract. 3. cap. 8. de Visit.*

Debent etiam interrogari super formatis articulis & capitibus scriptis, quomodo sciant quod dicunt *cap. causam de testibus*. Quod si nullus sit testis, qui reum condemnet de delicto, potest absolvi, modò processum vel informationem non præcesserit infamia, vel semiprobatio, vel indicia sufficientia respectivè ad delictum, quia tunc nulla esset causa, cùr ulterius contra illum procederetur: imò numquam citandus est aliquis, ut reus interrogetur, nisi delictum sit saltem semiplenè probatum, vel ex testibus, vel ex indicis, vel ex probata infamia, aliquo tamen ex prædictis præmisso; & multò magis, si per testes, vel unum solum omni exceptione majorem, constet de reo criminoso, ante omnia citandus est: si enim Prælatus reum condemnaret, non priùs vocatum vel citatum, non solum condemnatio esset nulla, sed etiam peccaret mortaliter. *Aretinus in practic. criminali de 3. substant. iudicii, cap. 1. Navarrus in Mannale cap. 25. num. 13.*

Non est tamen detrudendus in carcerem, nisi fuga timeatur, vel gravitas delicti hoc postulet, aliter

aliter graviter judex peccaret, *Lexana tom. 1. 1. part. cap. 27. num. 11, & 12.* Incarcerato vero, sive extra carcerem reo, debet judex omnia testimonia, & probationes simul cum delicto, quod contra illum objicitur, patefacere, tacitis testium nominibus cum aliquo temporis spatio, etiam sub juramento, ut respondeat, *Thomas de Jesu, de Visit. regul. tract. 3. cap. 9.*

XII. Reus juridicè interrogatus, tenetur veritatem confiteri sub mortali, manifestando delicta de quibus interrogatur, tenetur enim obedire Pralato iusta præcipienti. *Sanctus Thomas 2. 2. quest. 69. art. 1, & 2. Navarrus de Pœnitent. distinct. 1. §. Non dico tibi, num. 19. & in summa, cap. 18. num. 57.* etiamsi illi immineret periculum vitæ propter eandem rationem, *Corduba lib. 5. quest. 43. dub. 3.* Et propterea absolutio à confessario est illi deneganda, *Thomas à Jesu, de Visitat. regul. tract. 3. cap. 8.* Addens, in hoc casu non esse licitum reo dicere mendacium, quia hoc est intrinsecè malum, & consequenter numquam licitum; posse tamen celare veritatem verbis æquivocis, aut amphibologicis, dicendo scilicet, nihil scio, nihil feci, (mente retinendo,) ut illud debeam manifestare. Unde numquam reus tenetur delictum purè occultum, quod non est manifestum aliquo modo ex supradictis, manifestare, quia de purè occultis numquam legitime interrogatur. *Rodericus tom. 2. qq. regul. q. 5. art. 4.*

Si

Si reus confitetur delictum, potest in rigore contra illum proferri sententia; licet mitius cum illo procedi debeat, terminum illi concedendo, si quam habet excusationem de delicto, quae alterum illud minuat, eam afferat. Si vero negaverit delictum, ulterius procedi debet ad convincendum illum, *I. ratificatione testium*, licet hoc non sit necessarium inter regulares, quando de fide testium moraliter constat, *II. alios de novo accipiendo*, si sit necessarium ad moralem certitudinem veritatis.

Quod si reus defendere se voluerit, poterit aliquem religiosum, in procuratorem designare, suo nomine, maximè si incarceratus fuerit, eam defensionem suscipiat, *Clementin. religiosus de procurcat. Aldrete de discipl. rel. lib. 1. cap. 11. num. 15.* & si voluerit producere testes aliquos in sui defensionem, terminus ad hoc necessarius est illi concedendus, ut ordine præscripto audiantur. Similiter, si reus propriæ defensionis causa petierit copiam probationum contra ipsum, debeat ipsi dari, imò si nomina testium postulaverit, licet regulariter loquendo id negari debeat, ut supra diximus, in causa tamen culpæ gravissimæ, ex qua gravissimum damnum ipsi imminet, poterit hoc ipsi concedi, *Rodericus tom. 2. qq. reg. quest. 16. art. 1.* nisi timeat iudex, quod rei amici, vel partiales, grave damnum, testibus, re-
relatis, illaturi sint.

XIII. His peractis, debet Judex examinare, an verè se defenderit, & testes per ipsum adducti certò probent illum non commississe crimen, ita ut possit credi innocens, & tunc debet illum dimittere. Si verò videat è contra crimen plenè probatum esse, ac defensiones pro reo adductas parum, aut nihil juvare, eum debet condemnare pro criminis qualitate. Intelligitur verò delictum plenè probatum, quando ad minimum per duos testes omni exceptione majores testificatum est, juxta illud Christi: In ore duorum, aut trium stet omne verbum.

Sententia demum profertur à judice, vel viva voce, vel in scriptis, modò ad illam audiendam citetur reus. Monentur interim Prælati, quod contra Superiores major debet fieri probatio, & consideratio, quàm contra ceteros, eo, quod illi multorum calumniis sunt expositi, & qualitates testium maximè examinari debent, ac deniq; in omnibus, & pro omnibus antè omnia Deum exorare, ut illorum mentem illuminet ad benè justèque judicandum, *Aldrete de relig. discipl. cap. 18. & lib. 2. cap. 1. Thomas à Jesu de visit. regul. tract. 3. cap. 14. Lezana tom. 1. parte 1. cap. 27. n. 18.*

